

2026. február 06. péntek – 5786. svát 19.
péntek 18:00 | gy. gy. 16:35 | szombat 10:00 | havdala 17.42

www.frankel.hu
85/2

JITRÓ

(II. Mózes 18.1. – 20.23.)

יתרו

A Tóraadás és a Tízparancsolat szakasza. Előbb azonban Jitró, Mózes apósának egyiptomi látogatásáról olvashatunk, a héber törzsek táborában, ahol hasznos tanácsokat ad vejének a közigazgatás korszerűsítése és decentralizációja ügyében. Ennek érdemében nevezték el ezt a szakaszt Jitróról.

Miután aktuális hetiszakaszunk központi eleme a két kőtábla, és az azokon szereplő parancsolatok, így az erre vonatkozó kommentár is a két táblával foglalkozik. A leggyakoribb dísz egy zsinagóga bejáratánál a két kőtábla. Ez szimbolizálja a zsidó hit alapjait, ez vallásunk alkotmányának alapköve a rá vésett Tízparancsolat kezdőbetűivel, vagy talán a héber ábécé számértékű betűivel. Az Első Szentély idején a két kőtábla a Szentek Szentélyében volt elhelyezve, a Frigylárában. De melléjük helyezték a Mózes által eltört két kőtáblát is. Kihangsúlyozták ezzel, hogy nem a kőtábla szent, hanem a rájuk vésett Tízparancsolat, illetőleg annak szelleme. Sokféle szempontból osztották fel a Tízparancsolatot. Legfontosabb szempont a felosztásban vallásunk alapjának két oszlopa: 1.) Isten és ember között; 2.) Ember és ember közötti törvények. Az utóbbiak dominálnak! A tíz közül hét (!) szabályozza az ember és ember között lévő kapcsolatot. A Ne ölj! Ne lopj! Ne paráználkoddj! Ne esküdj hamisan! Ne kívánd a másét! Tiszteld apádat és anyádat! – parancsolatok előírják a társadalomban élő embernek a másik féllal szemben való viselkedését. De ide sorolhatjuk a szombat törvényét is. "Ne végezz munkát se te, se gyermekeid, se SZOLGÁLÓID, stb." . Még a rabszolgatársadalom idején is kötelesség volt nyugalmi napot adni a szolgának. „Hogy nyugodjék szolgád, mint tenmagad”. Sokan tévedésből úgy hiszik, a két kőtábla közül az első tartalmazza az Isten és ember közötti viszonyt (mint az első, a monoteista hit) és a második az ember és ember között lévőket. Az igazság az, hogy a két csoportba tartozók vegyesen fordulnak elő mindkét táblán. Sokan elemezték már a Tízparancsolat tartalmát és annak hatását a monoteista vallásokra. Ezúttal csak a tizedik, az utolsó parancsolattal fogunk foglalkozni. Elsősorban meg kell értenünk, hogy a tíz Ige nem tekinthető törvény-gyűjteménynek. A „ne ölj!” nem törvény, hiszen számos esetben a parancs megszegése előírás (háború, önvédelem, büntetés, stb.). Az Ige az élet szentségét hirdeti általában, mint alaptörvényt. Annak részletezése, esetei, kivételei könyveket tesznek ki. Nem tekinthető törvénynek, ami nem cselekvésben, nem beszédben, hanem érzésben, gondolatban fejeződik ki, mint például egy Istenben való HIT. Hitért nem állítható valaki törvény elé. Így azt mondhatjuk, hogy a Tízparancsolat alapelvek sora, mintegy „alkotmánya” a belőle származó törvényeknek. Középkori magyarázóink, Rási, Ibn Ezra, stb. a Tízparancsolatban benne találják a 613 „micvát”. Ennek alapján vizsgáljuk meg a tizedik, az utolsó parancsolatot. „Ne kívánd felebarátod házát, ne kívánd feleségét, szolgáját, ökrét, szamarát és semmit, ami felebarátodé”. A „kivánságért”, az irigységért, mely nem nyilatkozik meg cselekvésben, senki sem állítható törvény elé. De a Tóra-béli törvény, mely érzelmet tilt meg, jól tudta, hogy ennek betartása visszatart minden emberi bűnt, mit ember ellen követünk el. Ki a másét nem kívánja, az nem fog lopni, ölni, hazudni, hamisan esküdni, erőszakot alkalmazni, hogy elérje, amit „megkívánt”. Modern törvénykönyvben ilyen cikknek nincs helye. De a Tóra Isten nevében beszél; aki „a szíveket és a veséket vizsgálja”, vagyis aki tudja, hogy a rossz, a gonosz cselekedeteket érzelmek és gondolatok előzik meg. Ebben különbözik a Tízparancsolat minden más törvénytől. Az emberi lélek mélyére néz, a negatív cselekvések hátterét kívánja meggátolni. Nem büntetés, vagy megtorlás a célja, hanem a helyes viselkedés biztosítása. Ezt célozza az első parancsolat is, mely hitet követel az egy Istenben, kinek ideálja az erkölcsös ember. Hetiszakaszunk a Tízparancsolaton kívül még két érdekes részletet tartalmaz. Az első Jitró tanácsa, a közigazgatás megszervezését írja elő. Még a legjobb vezető, mint Mózes, sem képes egyedül ellátni a nép irányítását. Maga mellé kell venni „tizedeseket, századosokat, ezredeseket”, hogy azok segítsék őt bíraskodási, vezetési munkájában. Fontos előírása a Tórának, milyenek legyenek ezek a segítő társak. „Érdemes emberek, istenfélők, igazmondók, nem haszonlesők”. CSAK ERKÖLCSILEG FEDDHETETLEN EMBEREK LEHETNEK A NÉP VEZETŐI! A hetiszakasz befejező része számításba veszi, hogy a társadalomnak törvényeken és elvont hitbeli fogalmakon kívül ceremóniákra és külsőségekre is szüksége van, hogy „felfoghassa” a felfoghatatlant. Áldozatok bemutatása nem Isten szükséglete, hanem az emberé. Ezért van szükség korlátokra az emberi szükséglet kielégítésénél. „Földből készült oltárt készíttetek nekem..., a kőoltárt ne faragott – díszített kövekből építtetek lépcsős feljáratall”. Az Istennek szóló áldozatok kerete egyszerű kell legyen. Nem ezüst, arany, vagy egyéb díszítés közelíti az emberé Istenéhez. Mert „jócselekedetet kívánok én és nem áldozatot”

Jitró egy személynév, Mózes apósát hívták így. A lányával, Cipórával, annak két fiával, Gérsommal és Eliezerrel meglátogatta vejét. Örömet fejezte ki, hogy az Örökkévaló kivezette Izraelt az egyiptomiak fogságából. Láttá, hogy Mózes egyedül bíraskodik és ítélkezik kisebb ügyekben is. Javasolta, hogy helyi ügyeket tisztviselők lássanak el, 50-100-1000 ember ügyeit piramisszerűen felépülő szervezetben; becsületes, okos emberek intézzék. Mózeshez az ország legkomolyabb gondjai jussanak el, máshol meg nem oldható kérdések nyerjenek döntést. Ezzel

lényegében kiépült a közigazgatás. Mivel a szidra második része a Tízparancsolat ismertetése, amely a polgári és vallási törvénykezés alapja, megfigyelhetünk egy nagyon következetes sorrendet. Először a nép megkapta a szabadságot. De hogy ne váljon szabadossággá, szét ne folyjon, keretet kellett meghatározni, tehát törvényeket alkotni. Az első lépés a fizikai szükségletek biztosítása volt. Eljutottak Élimbe, ahol 12 forrás tiszta vizet szolgáltatott, 70 pálma hús árnyat biztosított. Ezután megkapták a mannát, amely a mindennapi betevő falatot jelentette. Tehát lett szállás, víz, kenyér, ezután következett a közigazgatás kiépítése, tehát a törvények végrehajtásának fizikai és szellemi feltétele megvalósult. A következő lépés – és ehhez kellett 50 nap előkészület – a Szináj hegyi kinyilatkoztatás volt. S ünnepélyesen, sófárzengés, mennydörgés közepette, mikor füstölgött a hegy, hangzott fel a tíz ige, a Deka logus. Mint írtuk, ez az alapja a polgári törvénykezésnek, de a fundamentuma a 613 vallási parancsolatnak is. A 248 tedd (pozitív) parancs és a 365 ne tedd (tiltó, negatív) parancs ezen igékből vezethető le. A szidrák között nem illik rangsort állítani.

Az egyszemélyi hatalom felváltása jól működő, a kisközösségekhez közeli intézményrendszerekkel, a bírák feddhetetlensége, az ügyintézés gyorsasága időnként talán még magánál a törvénynél is fontosabb. Mert hiába van törvény, ha nem vonatkozik egyformán mindenkire, hiába van törvény, ha a képviselője gyakorlatilag hozzáférhetetlen. Mosének az apósával, Jitroval folytatott beszélgetése megelőzi a Tóraadást, a Dekalógus kinyilatkoztatását. Miért kell, miért sürgető annyira a jogalkalmazásról beszélni azelőtt, hogy magát a kinyilatkoztatott joganyagot, amelynek alapján ítélni kell, megkaptuk volna? Jitro két súlyos problémát tár fel Mose korábbi bírói gyakorlatát illetően. Egyfelől végtelenül lassú az ítékezés menete, másfelől, és ezzel szoros összefüggésben, helyben könnyedén megoldható ügyek sokaságát tárgyalja maga Mose a legmagasabb szinten. A jól működő bírósági rendszer a helyben tárgyalható ügyeket valóban helyben bírálja el, és még azelőtt képes lezárni őket, hogy a peres felek elveszítenék a hitüket az igazságszolgáltatásban. Ha túl sok idő telik el a jogsérelem és a jóvátétel között, úgy érezzük, kár is belefogni a jogérvényesítésbe, a „jogállam” működésével kapcsolatban kétség ébred bennünk. Még továbbá, a kevés döntéshozó, adott esetben bíró kezében összpontosuló aránytalanul sok hatalom a korrupció kockázatát is megnöveli. Ennek a veszélye Mose esetében nem áll fenn, de ő sem él örökké, a személyes becsületességnél erősebb garancia lehet a megfelelő intézmények kialakítása. Miközben, persze, mindig kénytelenek vagyunk valamilyen mértékben megbízni a személyes becsületességben, az „emberi természet”, esendőségünket nem tudja kiküszöbölni a legjobban kialakított intézményrendszer sem. Jitro maga is tudja, hogy a személyes tisztességre rá vagyunk utalva, ennek kell lennie az egyik legfontosabb szempontnak a bírák kiválasztásánál. Csakhogy mindez üresnek tűnik, a gépezet, bármilyen tökéletesen kidolgozott, képtelen működni, ha a törvény hiányzik, amely működésbe hozná. Miért volt a struktúra kialakítása az első lépés és a törvényadás csak a második? Rachel Farber szerint azért, mert a törvény semmit sem ér önmagában, ha nem érvényesül és érvényesülését egyedül a jogállamiság intézményes mechanizmusai teszik lehetővé. Ha a jogszolgáltatás lassú, azokat hozza hátrányos helyzetbe, akiknek nincsenek anyagi tartalékai a hosszú pereskedéshez. Ha korrupció, akkor a befolyásosabbakat juttatja előnyhöz. A jogegyenlőség tényleges garanciája a jól működő jogi intézményrendszer, a Tóra először ezt akarta garantálni, még magát a tételes jogot, a kinyilatkoztatott törvényt megelőző fázisban. Az igazság kimondása előtt utat épített, amelyen az igazság majd célhoz ér.

Heisler András, A Tóra olvasásakor minden hetiszakaszban találni olyan gondolatot, mely a 21. század kihívásaira is választ ad. Persze maga a Tízparancsolat - amelyik Jitro hetiszakaszában hangzik el – nemcsak aktuális, hanem örök üzenetet is közvetít az egész emberiségnek. A hetiszakasz elején szereplő Jitro Mose midjánita apósa volt, aki államszervezési, közigazgatási és közösségépítési tanácsokkal látta el vejét. Korábban Moset csak mint tehetséges pásztort ismerte, viszont a mostani látogatásakor ezernyi gonddal küzdő, milliós nép vezetőjeként látta őt viszont. Tanácsa egy megfelelő hierarchiára épülő vezetői rendszerről, differenciált hatáskörökkel ellátott felelősökről szól, s pontosan ezzel gondolkodtatja el a Tóra – sokak mellett – a Mazsihisz vezetőjét is. A rendszerváltást követően kialakult egyszemélyi vezetés majd negyedszázadon keresztül képtelen volt egy „jitrói” rendszerben gondolkodni. „Bele fogsz fáradni” – mondotta Jitro Mosének, és a nép is előbb utóbb belefárad majd ugyanebbe. Legyen egy vezető bármennyire karizmatikus és tehetséges, egy összetett rendszert, egy bonyolult szervezetet hosszútávon nem képes egy kézben tartani, és előbb utóbb a közösségnek is elege lesz belőle. Minden egyszemélyi vezető, vagy diktátor beleesik ebbe a csapdába. Mose azonban megfogadta apósa tanácsát és centrális rendszerét átszervezve egy hierarchikus államigazgatási rendszer kiépítésébe fogott, amelyben megvalósul az empowerment, azaz a hatalom átengedésén alapuló hatalomgyakorlás. Tette mindezt Mose úgy, hogy közössége vezetőjeként már nem akármilyen eredményeket tudhatott magáénak. Kimenekítette népét a rabszolgaságból, a Sás-tengert kettéválasztotta a zsidó nép előtt, legyőzte a rájuk támadó Amalék seregét, s a pusztai bolyongás során képes volt nemzetét a veszedelmektől megóvni, egybentartani. Mose nagyságát sok minden mellett abban is lehet mérni, hogy egyéni eredményei ellenére képes volt hatásköröket megosztani, megbízható embereket valós döntési joggal felhatalmazni. A vezetés tudománya ma is ebből áll. Csapatot kell építeni, felelős embereknek önálló feladatokat kell adni, s mindezen tényezőket egymással koordinálni kell. A hetiszakasz üzenete az átalakulóban lévő Mazsihisz és vezetői számára erről is szól. Egy rendszerváltást követő rossz vezetői gyakorlatot kell felszámolni, hogy a legnagyobb magyarországi zsidó közösség képessé váljon megküzdeni a mindennapok kihívásaival. Jitro – a nem zsidó após – bölcs tanácsa így válhatott örökérvényűvé zsidóknak és nem zsidóknak egyaránt.

Régner Eszter Mose meglehetősen nagy kerülő után tért meg/érkezett vissza a zsidósághoz. A fáraó palotájában nőtt fel, majd egy nomád törzsnél pásztorkodott, később visszatért szülőföldjére egy általa nem, vagy alig ismert Isten parancsára és a fáraóval – és néha a zsidókkal is – szembeszállva kivezette Izrael népet Egyiptomból. Most pedig a sivatagban reggeltől estig ítélkezik, nehezen bírja ő is, a nép is. Messziről jött apósa, Jitro, a korábban már említett sivatagi törzs főpapja, Mosét egyszerű pásztornak ismerte meg, most pedig azt látja, amint vezetőként összecsapnak a feje felett a hullámok. Egy törzs vezetőjeként, főpapjaként ismeri Mose helyzetét, bölcs, körültekintő és nagy élettapasztalatról árulkodó tanácsot ad, amelyet Mose a legtermészetesebb módon el is fogad. Jitro nem akarja megváltoztatni a fennálló rendet. Természetes, hogy az isteni törvényekkel összhangban, azok ismeretében kell ítéletet hozni, de miért lenne természetes, hogy ezeket a törvényeket csak Mose ismeri? Amit javasol, logikus, ésszerű és kellő alázatról tesz tanúbizonyságot, amikor szavait azzal zárja, hogy Mose természetesen kérdezze meg Istent, mielőtt változtatna a bevett gyakorlaton. Majd elmegy. Szép, kerek történet. Mose bölcsességét mutatja, hogy nem habozik megfogadni a jótanácsot. Mindenkinek jobb lesz, ha leosztja a feladatokat. De kinek is? Keressen önként jelentkezőket? Nem. Kérje meg a törzseket, hogy válasszanak maguk közül bírákat? Nem. A feladata az, hogy ő találjon megfelelő jelölteket: „tehetséges, istenfélő és igazság-szerető embereket”, akik, és itt jön a lényeg, „megvetik a tisztességtelen haszonszerzést”. Nem is változott olyan sokat a világ az elmúlt pár ezer évben, hiszen milyen más elvárást támasztanánk ma egy vezetővel, egy bíróval szemben, ha nem ugyanezt? Ráadásul az új magyar szöveg a héber „ánásim” szót már „emberek”-nek és nem „férfiak”-nak fordítja, feminista énkünk is megkönnyebbülten lélegezhet fel. Szóval meg is nyugodhatnánk, ha csak ennyit tudnánk a történetről. Azonban az ötödik könyvben, a Dvárimban ez a történet – vagy legalábbis valami nagyon hasonló – visszatér. Nem a hasonlóság érdekes, hanem a különbség. Mose leszögezi, hogy egyedül nem bírja a bírászkodás terhét és a népet kéri, hogy hozzanak „bölcs, értelmes és ismert férfiakat”. Negyven évvel később Jitro eltűnik a történetből, igaz, ekkorra a zsidók és midjániták viszonya finoman fogalmazva is „megromlott”. Vagy talán a honfoglaló háborúra készülő nemzedék narratívájában már nem volt helye a segítő idegen képének? Számomra a legérdekesebb azonban az, hogy a vezetőkkel szembeni elvárások hogyan változtak. A nép maga választ, Mose nem szól bele kit, csak annyit kér: „bölcs értelmes, ismert férfiakat” találjanak. A bölcs és az értelmes lehet a tehetséges szinonimája. Apró változás. Viszont a többi? Ismert férfiakat? Celebeket akarunk az istenfélő, igazság-szerető emberek helyett, akik ráadásul megvetik a tisztességtelen haszonszerzést? A Dvárim könyve és a Tóra korábbi könyvei több helyen is eltérnek egymástól, még a Tízparancsolat szövegében is van eltérés, bölcsök hosszú sora dolgozott, gondolkozott azon, hogy ezeket a különbségeket, néhol ellentmondásokat feloldja. Gondolhatjuk, hogy ehhez képes mit számít ez a pár sor!? Ez a pár sor azonban nagyon-nagyon fontos, hisz a történelemről mesél, arról, hogy hogyan adjuk át a történelmet a gyerekeinknek, a következő generációnak. Mi az, ami elhangzik, mi az, ami elhallgatásra kerül és mi az, ami csak egy egészen kicsit változik. Figyeljünk oda a részletekre és az eltolódó hangsúlyokra!

HÍREK A VILÁGBÓL

A tanárok több mint háromnegyede találkozott már diákok közötti antiszemita incidensekkel. https://bzsh.hu/2026/02/05/a-tanarok-tobb-mint-haromnegyede-talalkozott-mar-diakok-kozotti-antiszemita-incidensekkel/
A dybuk és a modern héber színház kezdetei. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/kultura/a-dybuk-es-a-modern-heber-szinhaz-kezdetei
Az október 7-én a családját megmenteni induló izraeli tábornokról szóló film kapta a BDF egyik fődíját. https://kibic.hu/2026/02/02/az-oktober-7-en-a-csaladjat-megmenteni-indulo-izraeli-tabornokrol-szolo-film-kapta-a-bidf-egyik-fodijat/
Az izraeli vezérkari főnök aláírta az ultraortodox katonák szolgálatára vonatkozó parancsot. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/az-izraeli-vezerkari-fonok-alairta-az-ultraortodox-katonak-szolgalatara-vonatkozoz-parancsot
Megtorlóssorozat Gázában, 100 év bosszúra készülve és hatalmi harc a Pentagonért. https://ujkelet.live/2026/02/05/megtorlassorozat-gazaban-100-ev-bosszura-keszulve-es-hatalmi-harc-a-pentagonert/
Washington lefújta az Iránnal tervezett tárgyalásokat. https://izraelinfo.com/2026/02/04/washington-lefujta-az-irannal-tervezett-targyalasokat/
Mégis lesznek iráni-amerikai tárgyalások, csak Ománban. https://hu.euronews.com/2026/02/04/megszakadtak-az-usa-es-iran-kozti-targyalasok
Közel 900 náci kötődésű számlát rejtegethetett a Credit Suisse. https://mult-kor.hu/kozel-900-naci-kotodesu-szamlat-rejtegethetett-a-credit-suisse-20260204
Megsebesült egy izraeli tartalékos, majd tizennyolc embert ölték meg izraeli csapások Gázában. https://24.hu/kulfold/2026/02/04/gazai-ovezet-izrael-csapas-halottak/

<p>Bezárt sörözőt és lakóházakat vett az állam Bodrogkeresztúron, hogy azok ne kerülhessenek külföldi kézre, vélhetően haszid zsidók tulajdonába. https://444.hu/2026/02/02/bezart-sorozat-es-lakohazakat-vett-az-allam-bodrogkereszturon-hogy-azok-ne-kerulhessenek-kulfoldi-kezre-velhetően-haszid-zsidok-tulajdonaba</p>
<p>Tizenhárom év után megnyílt a Templom-hegyhez vezető ősi zarándokút a nagyközönség előtt Jeruzsálemben. https://bzsh.hu/2026/02/04/tizenharom-evutan-megnyilt-azosizarandokut/</p>
<p>„Ha az lehetek, aki vagyok” – Anne Frank vándorkiállítás Nagykanizsán. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/oktatas/ha-az-lehetek-aki-vagyok-anne-frank-vandorkiallitas-nagykanizsan</p>
<p>Két emlékmű két korszakról mesél, amelyek nem is különbözhetnek jobban egymástól. https://kibic.hu/2026/01/29/ket-emlekmu-ket-korszakrol-mesel-amelyek-nem-is-kulonbozhetnek-jobban-egymastol/</p>
<p>Izraeli harckészültség és török közvetítés, szíriai bosszú. https://ujkelet.live/2026/02/05/izraeli-harckeszultseg-es-torok-kozvetites-sziriai-bosszu/</p>
<p>Háború idején csempészet Gázába – vádirat készül a Sabak vezetőjének testvére ellen. https://izraelinfo.com/2026/02/03/haboru-idejen-csempeszet-gazaba-vadirat-keszul-a-sabak-vezetojenek-testvere-ellen/</p>
<p>Hétköznapi emberek a holokauszt idején - házmesterek a vészidőkben. https://mult-kor.hu/hetkoznap-i-emberek-a-holokauszt-idejen-hazmesterek-a-veszkorszakban-20260127</p>
<p>Izrael ismét csapásokat mért a Gázai övezetre, 17-en meghaltak, többségében nők és gyerekek. https://nepszava.hu/3310694-izrael-csapasok-gazai-ovezet-halalos-aldozatok-nok-gyerekek</p>
<p>Eltérített vonat, megmentett élet, elfelejtett nevek – a mocsai zsidóság története. https://www.kemma.hu/helyi-kozelet/2026/02/mocsai-zsidosag-szucs-jozsef-deportalas</p>
<p>Az Apple felvásárolta az izraeli Q.ai hangalapú MI-startupot. https://bzsh.hu/2026/02/02/az-apple-felvasarolta-az-izraeli-q-ai-hangalapu-mi-startupot/</p>
<p>Párbeszéd és önvizsgálat: Fabiny Tamás kapta az idei Schweitzer-díjat. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/tudomany/parbeszed-es-onvizsgalat-fabiny-tamas-kapta-az-idei-schweitzer-dijat</p>
<p>Sopronban is bemutatják a Nova fesztivál elleni támadásról szóló dokumentumfilmet. https://kibic.hu/2026/01/30/sopronban-is-bemutatjak-a-nova-fesztival-elleni-tamadasrol-szolo-dokumentumfilmet/</p>
<p>Az amerikai HIAS menekültszervezet bezárja bécsi irodáját. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/az-amerikai-hias-menekultszervezet-bezarja-becsi-irodajat</p>
<p>A protokollok háborúja: Netanjahu vs. védelmi vezetés. https://ujkelet.live/2026/02/05/a-protokollok-haboruja-netanjahu-vs-a-vedelmi-vezetes/</p>
<p>Milliárdos exit Beer Sevából: így lett Shir Abecasis balerinából AI-vállalkozó. https://izraelinfo.com/2026/02/04/milliardos-exit-beer-sevabol-igy-lett-shir-abecasis-balerinabol-ai%e2%80%91vallalkozo/</p>
<p>Így mentették meg a zsidó gyerekeket a deportálástól – olvass bele Elle van Rijn igaz történeten alapuló könyvébe! https://konyvesmagazin.hu/beleolvaso/elle-van-rijn-az-amszterdami-arvak-athenaeum-reszlet.html</p>